

Spaska Shumanova
(Bulgaria, Central State Archives)

Academician Petar Dinekov's Central State Archives Fund (Inventories No. 1 and 2)

Abstract: The purpose of this overview is to acquaint the readers with Acad. Petar Dinekov's documentary legacy preserved at the Central State Archives (CSA) – Archive Fund No. 1987K. The documents deposited there will be of great interest to researchers in Bulgarian literary studies and literary criticism and in Bulgarian folklore, as Petar Dinekov was among the most significant figures in Bulgarian literary history, and the scope of his scholarly pursuits spanned a vast range: “from Cyril and Methodius and Old Slavic literature to Blaga Dimitrova”. The two inventories of Fund No. 1987K store a large and rich documentary archive processed and made available for users by Bulgarian and foreign researchers, which reveals the personal, creative and professional life of Acad. Petar Dinekov. The newly processed inventory No. 2 provides new opportunities for future research.

Спаска Шуманова
(България, Централен държавен архив)

Архивният фонд на акад. Петър Динеков (1910–1992) в Централен държавен архив (инвентарни описи № 1 и № 2)

Настоящият преглед има за цел да запознае читателите с документалното наследство на акад. Петър Динеков¹, съхранявано в Централния държавен архив (ЦДА) – архивен фонд № 1987К. Документите от фонда представляват и ще представляват интерес за изследователите на българското литературознание и литературна критика, на българския фолклор, тъй като П. Динеков е сред най-значимите личности за българската литературна история, а обхватът на неговите научни занимания е необичайно широк – „от Кирил и Методий и старата славянска книжнина до Блага Димитрова“ – пише литературът проф. Николай Аретов по повод 110 години от рождението на акад. Динеков².

* * *

¹ Акад. Петър Николов Динеков (1910, с. Смолско, Софийско – 1992, София) – български литературовед и литературен историк. Завършва славянска филология в Софийския университет (1933), специализира славистика във Варшава и Краков (1934–1935). Учител в колежа „Св. Августин“ в Пловдив (1936–1938); асистент (1938), доцент (1941), професор (1945), ръководител на Катедрата по българска литература (1960–1979), зам.-ректор на Софийския университет (1962–1964); завеждащ Секцията по българска литература до Освобождението в Института за литература при БАН (1948–1983); ръководител на Архивния институт (1949–1951) и на Института „Ботев – Левски“ (1955); директор на Института за фолклор (1973–1982) и на Кирило-Методиевския научен център при БАН (1980–1988); член-кореспондент (1947), академик (1967); член (1955) и председател на Международния комитет на славистите (1960–1963; 1985); почетен доктор на Варшавския университет (1973); академик на Европейската академия на науките, изкуствата и литературата в Париж (1988). Вж. Историческа справка за фондообразувателя – *Информационна система на държавните архиви (ИСДА)* – <http://172.17.100.10/Process.aspx?type=Fund&agid=41&flgid=5089960>

² <https://въпреки.com/post/631875924803158017/критичен-поглед-петър-динеков-респектираща>

Архивното наследство на Петър Николов Динеков е предадено на съхранение в ЦДА по изричната воля на акад. Динеков и със съдействието на проф. Дойно Дойнов. Регистрирано е през 1992 г. като архивен фонд от личен произход № 1987К „Динеков, Петър Николов (1910–1992)“. Фондът се състои от два инвентарни описа³.

Инвентарен опис № 1 е обработван през 2003–2006 г. Състои се от 4454 а. е., с обем 16,74 л.м. и хронологичен обхват на документите 1849–2000 г.

В инвентарен опис № 1, съгласно изготвената класификационна схема, са обособени *биографичните документи* на Петър Динеков – класирани в Раздел I, със следните подраздели:

- *автобиографични документи* – автобиография на П. Динеков, акт за раждане, свидетелство за свето кръщение и др.; дневник, тетрадки и тефтерчета с бележки, мисли, спомени и др. на П. Динеков;

- *биографични документи* – дипломи и свидетелства за положени изпити, завършено образование, специализации и присъждане на научни степени; лични и членски карти, указ, орденски грамоти, удостоверения за награждаването му със звания, ордени, награди и др.

В същия Раздел I са обособени и

- *документите с посвещения* от автори на книги, статии, стихотворения за П. Динеков като: Христо Вакарелски, Блага Димитрова, Хенрика Чайка, Чарлз А. Мозер и др. Към този раздел спадат и

- *статии, очерци, писма, телеграми, картички и др.* по повод отбелязването на годишнини от рождението и смъртта на акад. П. Динеков.

Всички документи от Раздел I са обособени в 184 архивни единици⁴.

Раздел II от инвентарен опис № 1 на архивен фонд № 1987К обединява *научната, творческата и обществената дейност* на П. Динеков. Той се състои от няколко подраздела, включващи:

- *книги, студии и монографии на П. Динеков*: „Българска лирика“ (1940; 1941; 1942); „Книжовният живот в София през XVI век“ (1942); „Преглед на българската литература“ (1977); „Йордан Йовков. Спомени, записки, писма“ (1986–1987); „Поезията на Петко Р. Славейков“ (1954); „Стара българска литература“ (1955); „История на старата литература – Кирил и Методий, Климент Охридски и Наум“ (Б. д.); „Паисий Хилендарски в развитието на българската литература“ (Б. д.); „Поезията на Христо Ботев“ (Б. д.) и др. (П.1.)⁵;

- *статии*: „В памет на Адам Мицкевич“ (1920); „Родната реч в поезията на Иван Вазов“ (1928); „Пенчо Славейков и народната песен“ (1928); „Любен Каравелов и младежта“ (1929); „Между книгите и списанията“ (1930; 1931; 1932); „Паисий Хилендарски“ (1939); „Адам Мицкевич – велик поет на славянството“ (1949); „Фолклорът и историята на българската литература“ (1957); „Полската литература и българо-полските културни връзки“ (1958); „Климент Охридски в развитието на българската литература“ (1964); „Димитрий Сергеевич Лихачов и неговите пътища в литературознанието“ (1976);

³ Информация за архивен фонд от личен произход № 1987К „Динеков, Петър Николов (1910–1992)“ е общодостъпна чрез *Информационната система на държавните архиви (ИСДА)* на е-адрес: <http://172.17.100.10/Process.aspx?type=Fund&agid=41&flgid=5089960>, както и на място в Научната читалня № 100 „Акад. Иван Дуйчев“ на ЦДА (гр. София, ул. „Московска“ № 5, ет. 1).

⁴ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1–184.

⁵ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 185–239.

„Никола Вапцаров и българската народна песен“ (1979); „Христо Ботев между най-големите в света“ (1980); „Начало на университетското литературознание в България“ (1981) и др. (П.2.)⁶;

• *рецензии и отзиви от и за него*: „Ново издание на стихотворенията на Д. Дебелянов“ (1930); „Нов труд за Г. С. Раковски и отец Паисий“ – отзив за изданието „Горски пътник“ на Г. С. Раковски под редакцията на П. Динеков (1939); „Трудовете на проф. Михаил Арнаудов в областта на фолклора и българското възраждане“ – рецензия от П. Динеков (1955) и др. (П.3.)⁷;

• *спомени*: „Йордан Йовков. Спомени на Петър Динеков за писателя“ (1957); „Бегли спомени за Никола Фурнаджиев“ (1976); „С Елисавета Багряна в обикновените дни“ и „Елисавета Багряна в българската поезия“ (1983) и др. (П.4.)⁸;

• *очерци и пътеписи*: „Три слънчеви дни в Дания“ (1934); „По улиците на Копенхаген“ (1934); „Акад. Димитрий Лихачов – един забележителен наш съвременник“ (Б.д.) и др. (П.5.)⁹;

• *доклади и изказвания*: „Коледари“ от П. П. Славейков и коледните песни“ (1927); „Толстой като романист“ (1928); „Вазов в развитието на българската литература“ – доклад по случай 100-годишния юбилей на поета (1950) и др. (П.6.)¹⁰;

• *слова* – в по-голямата си част са свързани с отбелязването на годишнини от рождението и смъртта на български поети и писатели, за живота и творчеството на Юлиуш Словацки и др. (П.7.)¹¹;

• *интервюта*: „Светлият подвиг на двамата братя“ – по повод 100-годишния юбилей на братя Димитър и Константин Миладинови (1961); „Защо е необходим един фолклорен Институт“ (1969); „Никой не може да му отнеме славата“ – по повод 70 години от рождението на Никола Вапцаров (1979) и др. (П.8.)¹²;

• *радиопредавания*: „Духовният живот на софиянци преди Освобождението“ и „Духовното творчество на българите“ (1936); „Етнография и изкуство“ (1936); „Празник на българската култура в Питсбърг“ (1976) и др. (П.9.)¹³;

• *изследвания*: „Яворов и Ботьов. Живот и поезия“ (1926); „Естетическият свят на старата българска литература“ ([след 1988]); „Българското възраждане в романите на полския писател Зигмунд Милковски“ (Б. д.) и др. (П.10.)¹⁴;

• *бележки на П. Динеков* от специализацията му в Полша; за църквите в Прилеп, Велес, Куманово, Скопие, Копривщица и др. (1927–1991 и б. д.) (П.11.)¹⁵;

• *първи творчески опити*: „Равнина“, „Пролет“, „Гергьовден“, „Робиня“ и др. негови стихотворения (1925–1929 и б. д.) (П.12.)¹⁶;

• *издателска дейност*: договори за издаването на трудове на П. Динеков, писма с покана да сътрудничи на списания и др. (П.13.)¹⁷;

⁶ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 240–1277.

⁷ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1278–1489.

⁸ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1503–1527.

⁹ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1528–1560.

¹⁰ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1560–1650.

¹¹ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1651–1722.

¹² ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1723–1786.

¹³ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1787–1796.

¹⁴ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1797–1839.

¹⁵ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1840–1963.

¹⁶ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1964–1974.

¹⁷ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1975–1998.

• *документи от участия в национални и международни форуми*: писма, програми, покани, доклади и др., изпратени до него за участие в различни научни форуми (1934–1989 и б. д.) (II.14.)¹⁸.

Следващият Раздел III в инвентарен опис № 1 от фонда на П. Динеков съдържа документи, отнасящи се до неговата *служебна дейност*: преподавателска работа в Софийския университет (1938–1979) (III.1.); ръководство на секция в Института за литература при БАН (1948–1983) (III.2.); директор на Института за фолклор (1973–1982) (III.3.) и на Кирило-Методиевския научен център при БАН (1980–1988) (III.4.)¹⁹.

Огромна по обем е съхраняваната във фонда на акад. П. Динеков негова *кореспонденция* (Раздел IV)²⁰ – лична и служебна, предимно с дейци на културата и образованието, писатели и поети, общественици и др. (Блага Димитрова, Елин Пелин, Емилиян Станев, акад. Александър Теодоров-Балан, акад. Иван Дуйчев са една малка част от тези имена) по лични, служебни и обществени въпроси, с поздравии и пожелания за годишнини и т.н.

Във фонда на П. Динеков се съхранява и богат *фотоархив*: негови снимки – индивидуални, с майка му, сестра му и брат му; със съученици и негови състуденти и университетски преподаватели; по-късно – със студенти, на които е преподавал, и с колеги; с български и чуждестранни учени; от пътуванията му в чужбина и др. (Раздел V)²¹.

В последните раздели от инвентарен опис № 1 на архивния фонд (Раздели VI и VII) са обособени използваните от акад. П. Динеков *документи във връзка с неговите научни проучвания*: книги, мнения, доклади и др., както и събрани от него *документи на други лица*: писма от проф. Иван Шишманов до Иван К. Шапкарев за състоянието на архива на Кузман Шапкарев с приложени бележки от Ив. Шапкарев до П. Динеков (1924–1970); слово на д-р Иван Д. Шишманов, произнесено на тържество в III Софийска мъжка гимназия (1925); доклад от Блага Димитрова за делото на патриарх Евтимий Търновски (1943) и др.²²

Накрая бих искала да уточня, че въпреки проточилата се няколко поредни календарни години научно-техническа обработка на инвентарен опис № 1 на архивен фонд № 1987К, впоследствие се налага да бъдат нанесени редица корекции в опис, в резултат от което остават *пропуснати номера*: архивни единици №№ 327, 353, 503, 513, 556, 941, 991, 1100, 2313, 2585, 2587, 2602, 2603, 2774, 3071, 3649 и 3867, както и допълнително обособени *архивни единици с буквен индекс*: №№ 140А, 203А, 249А, 470А, 863А, 1352А, 1353А, 1368А, 1370А, 1692А, 1710А, 1729А, 1836А, 1880А, 2073А, 2119А, 2267А, 2393А, 2399А, 2413А, 2418А, 2423А, 2423Б, 2480А, 2495А, 2498А, 2499А, 2501А, 2504А, 2512А, 2547А, 2552А, 2553А, 2589А, 2591А, 2713А, 2774А, 2775А, 2827А, 2892А, 2892Б, 2900А, 2906А, 2930А, 2930Б, 2933А, 2935А, 2983А, 3027А, 3231А, 3247А, 3278А, 3317А, 3320А, 3350А, 3420А, 3423А, 3461А, 3464А, 3714А, 3963А, 4119А, 4277А и 4349А.

* * *

Архивните материали в инвентарен опис № 1 на фонд № 1987К вече около две десетилетия се използват в изследванията на филолози, работещи в различни области²³,

¹⁸ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 1999–2316.

¹⁹ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 2317–2580.

²⁰ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 2581–4139.

²¹ ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 4140–4224.

²² ЦДА, ф. 1987К, оп. 1, а.е. 4225–4441.

²³ Ще насоча към списъка на публикации на Евелина Белчева: <https://authors.uni-sofia.bg/Author/Publications.aspx?id=b631db64-062c-43e9-b470-75913507ffbf>. Изследователката работи основно с

също така беше защитена и дисертация, изцяло базирана на документи от Фонда – на Василена Билярска „Кирилметодиевистиката в личния архив на акад. Петър Динеков в ЦДА“²⁴. В своята дисертация В. Билярска споменава за съхранявани в ЦДА необработени към момента на нейното писане, архивни документи от фонда на П. Динеков²⁵.

В началото на февруари 2020 г. доц. д-р Мая Иванова от Кирило-Методиевския научен център при БАН получи разрешение от председателя на Държавна агенция „Архиви“ да прегледа и използва все още необработените документи – срещу ангажмента да участва в тяхното разчитане, идентифициране и уточняване на имената на адресантите, групиране (класиране) и аотиране.²⁶ Така започна последният довършителен етап по обработката на архивен фонд № 1987К в ЦДА, като в този начален етап М. Иванова характеризира особеностите на документите по следния начин:

Най-ценната част на неописания материал са писмата, адресирани до П. Динеков. Една малка част от тях са от чуждестранни учени (руски, сръбски, немски, италиански и др.). Но числено преобладават писмата, адресирани до П. Динеков от полски учени и интелектуалци от различни хуманитарни направления: учени, писатели, преводачи, издатели, редактори. Те са кореспондирали с българския учен както лично, така и като представители на научните и културни институции [...] Давам си сметка, че едва след създаването на описа ще дойде истинският живот на този безценен материал²⁷.

След основното групиране на документите М. Иванова се съсредоточи върху разчитането и аотирането на необработените документи и след това се пристъпи към научно-техническата им обработка, необходима за тяхното пълноценно използване. Този последен етап протече през 2023 г., когато заедно с М. Иванова съставихме историческа справка и класификационна схема, систематизирахме документите в съответствие с нея, оформихме коректни аотации на архивните единици и съставихме инвентарен опис № 2 на архивен фонд № 1987К. Новият опис беше приет от Експертно-проверочната комисия (ЕПК) на ЦДА на 14 септември 2023 г. и регистриран през октомври същата година. Описът съдържа 396 архивни единици, с обем 1,20 л. м. и хронологичен обхват на документите 1934–1992 г.²⁸

Целта на настоящото изложение е да представи документите по класификационната им схема така, че да ориентира бъдещите ползватели и изследователи на новообработения инвентарен опис № 2. Архивните единици в него са подредени по тематично-хронологичен принцип. В Раздел I са класирани малък обем *биографични документи* на акад. П. Динеков – само 17 архивни единици. Основната част от тях се съхраняват в инвентарен опис № 1, и е достатъчно да се посочи количествената бройка на архивните единици в него – 181, за да се направи сравнение. И въпреки това, именно в опис № 2 попадат някои документи, които хвърлят светлина върху ранните години на П. Динеков

дневниците на акад. Петър Динеков, които се съхраняват в Българския исторически архив на Националната библиотека „Св.св. Кирил и Методий“ (НБКМ-БИА), но е добре запозната и с документите в оп. 1 на ф. 1987К в ЦДА.

²⁴ Дисертацията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ е разработена под научно-ръководство на проф. Славия Бърлиева и е защитена през 2015 г. в КМНЦ при БАН.

²⁵ *Иванова, М.* Познатото и непознатото архивно наследство на академик Петър Динеков. // „Дзяло“, г. VIII, 2020, бр. 18; *Ivanova, M.* The Unknown Epistolary Heritage of Professor Petar Dinekov in the Sofia Branch of the Central State Archives of Bulgaria: A Contribution to Our Cultural History. // Бюлетин „Наследство БГ“. Научни известия, г. II, 2022, бр. 3, с. 54–59.

²⁶ Пак там.

²⁷ Пак там.

²⁸ <http://172.17.100.10/Process.aspx?type=Inventory&agid=41&flgid=5089960&ilgid=13466018>

и по-специално върху годините на специализацията му в Полша: писма от Министерството на вероизповеданието и народната просвета до П. Динеков и др. за отпускане на месечна стипендия през академичните 1933/1934 и 1934/1935 г.; членски карти, карта и програма за ваканционния курс по полски език и култура за чуждестранни студенти, издадени на П. Динеков от Славянския кръг на S.U.W., Кръжока по полски изследвания при Варшавския университет, Дирекцията на ваканционните курсове при Министерството на вероизповеданието и народната просвета и Ваканционния курс по полски език и култура за чуждестранни студенти в Краков в уверение на това, че е член на Славянски кръг на студентите на Варшавския университет и на Кръжока по полски изследвания на Варшавския университет, както и за участието му във ваканционния курс по полски език и култура за чуждестранни студенти (1934–1935); читателска карта на П. Динеков, издадена от Библиотеката на Ягелонския университет за правото му да заема книги в периода 16 февр.–1 апр. 1935 г. (16 февр. 1935); от по-късните десетилетия – телеграми от Матеев, Табаков и Пешев от Окръжния съюз за изкуство и култура в Кюстендил, проф. Ал. Нейски, Р. Колеманов и др. до П. Динеков с поздравии за удостояването му със звание „Народен деятел на културата“ (1972); телеграми от акад. Благовест Сендов – ректор на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Франчишек Славски (Franciszek Sławski) – директор на Института по славянски филологии при Ягелонския университет с поздравии за неговата 68-ма и 70-годишнина (1978; 1980) и др.²⁹ В този раздел са класирани също така отделни статии, доклади и др., с посвещения на П. Динеков от Марин Пундев (Marin Pundeff), Манфред Трумер (Manfred Trummer), Франтишек В. Мареш (František Václav Mareš) и Вулфилд Цил (Wulfhild Ziel)³⁰.

Както в инвентарен опис № 1, така и в инвентарен опис № 2 е обособен Раздел II – *Творческа и научна дейност*, който съдържа работни варианти на

- *статии* – „Впечатления от литературния живот в Полша“, „Българската литература в Полша и полската литература в България след Втората световна война“, „В нова Полша“, „Леополд Стаф“, „Ярослав Ивашкевич“, „Писмата на Юлиан Тувим“ и „Юлиан Тувим“, „Поезията на К. И. Галчински“, „Един български образ в полската литература“ (за Зигмунд Милковски с псевдоним Теодор Томаш Йеж), „За Вилхелм Мах няколко сърдечни думи“ и „Личността на Константин Философ“ („Osobowość Konstantyna Filozofa“) и др. (1948–1979); *доклади* – „Десет години от освобождението на Варшава“, „В предвоенна Варшава“ („W przedwojennej Warszawie“), „Шестдесет години Българо-полско дружество в България“, „Мария Конопницка в България“, „Петнадесет години културна конвенция...“ (1955–1978);

- *интервю* за съвременната култура и бъдещето на изкуството, подготвено за публикуване във в-к „Труд“ (24 ноем. 1977);

- *тефтерче* на П. Динеков с мисли на Виктор Юго, Наполеон I, Стефан Жеромски и др. (1934–1935);

- *записки и бележки* на П. Динеков за Леон Кручковски, Хенрик Сенкевич, Владислав Броневски и др. (Б. д.)³¹.

И в случая броят на архивните единици в двата описа говори красноречиво, че поголемият масив на този раздел е в опис № 1 – 1154 архивни единици срещу 27 в опис № 2. Трябва да отбележа, че основната задача тук бе да се проследи има ли съответствие не само в заглавията, но най-вече в съдържанието на студиите, статиите и лекциите с вече описаните в опис № 1. Стигнахме до извода, че част от статиите не се дублират с тези в опис № 1, а като цяло тези, които имат авторски редакции, допълнения и преработки

²⁹ ЦДА, ф. 1987К, оп. 2, а.е. 1–13.

³⁰ ЦДА, ф. 1987К, оп. 2, а.е. 14–17.

³¹ ЦДА, ф. 1987К, оп. 2, а.е. 18–44.

дават база за по-добро текстологично проучване на публикуваното наследство на акад. П. Динеков.

Изключително богата и обемна е *личната кореспонденция* на акад. П. Динеков, обособена в Раздел III, наброяващ 330 архивни единици³². Тя е подредена по азбучен ред на адресантите – физически лица и по хронология на адресантите – институции и юридически лица. Преобладава кореспонденцията на чужди езици: полски, френски, английски, немски, италиански, унгарски, чешки, сърбохърватски и руски. При отразяването на имената на чуждите адресанти е спазен принципът на азбучна подредба по фамилно име на кирилица, а за максимална прецизност решихме да отразяваме в скоби и оригиналното им изписване.

Сред цялата кореспонденция в инвентарен опис № 2 най-голямо е количеството на писмата (повече от 100) до П. Динеков от полски слависти, поети, писатели, журналисти и др. интелектуалци, които му пишат на полски език. Не е възможно да бъдат изброени всички имена, но ще дам няколко примера:

Леслав Бартелски (Lesław Bartelski) – литературен критик³³, Хенрик Батовски (Henryk Batowski) – историк и славист³⁴, Станислав Бжежински (Stanisław Brzeziński)³⁵, Ядвига Белжинска-Бохушова (Jadwiga Bełżyńska-Bohuszowa)³⁶, Янина Забежевска-Желеховска (Janina Zabierzewska-Żelechowska) – полска поетеса³⁷; Богдан Крупски (Bogdan Krupski) – първият дипломиран българист в Познанския университет³⁸, Вилхелм Мах (Wilhelm Mach) – полски писател и документалист³⁹, Ядвига Олендска (Jadwiga Ołędzka)

³² ЦДА, ф. 1987К, оп. 2, а.е. 45–373.

³³ Писма и картички от Л. Бартелски (L. Bartelski) до П. Динеков за получено издание на лириката на полския поет Владислав Броневски от Димитър Пантелеев, за разговор с Ванда (Броневска), за бележките, изпратени в писмо от Вл. Броневски малко преди смъртта му до Дора Габе, за предстоящото издаване на български език на Броневски във в-к „Nowa kultura“ със снимка на П. Динеков, за благодарността му за книгата, която „със сигурност ще послужи за задълбочаване на познанието на полската литература в България“, за смъртта на Вилхелм Мах и др. Варшава, 2 март 1962 – 8 авг. 1988 г. (54 л.).

³⁴ Писма и картички от Х. Батовски до П. Динеков с молба да му донесе сп. „Родина“ от 1940 г. при посещенията си в Полша за Международната сесия, посветена на Адам Мицкевич в средата на апр. 1956 г., за статия, която предстои да изпрати и с молба към П. Динеков да провери архивите, които съдържат ръкописи от д-р Иван Богоров, за подготвена статия за сп. „Исторически преглед“ – „Легионът на Мицкевич и славянските народи“ и др. Приложени 2 бр. снимки на П. Динеков с Х. Батовски, и на П. Динеков с Барбара Урбанска (Barbara Urbańska) – съпруга на Х. Батовски, от Витоша. Варшава, Гданск, Краков, Креница, Львов, Орлово, Пшешека, Сопот, София, Блумингтън, Индиана (САЩ) и др. 17 ян. 1949 – 12 февр. 1978 г. (63 л.).

³⁵ Визитна картичка, писмо и картички от Ст. Бжежински до П. Динеков с благодарност за изпратената му картичка, която напомня за неговото посещение в Полша, за изпратения му том с поезия на Никола Й. Вапцаров и др. Варшава, 22 апр. 1948 – 9 септ. 1950 г. (6 л.).

³⁶ Писма, картички и визитна картичка от Я. Белжинска-Бохушова до П. Динеков с молба за помощ при събирането на материали за темата „Мицкевич в България“ и други теми за българската литература и театър; за преводаческата работа на Я. Белжинска-Бохушова; по семейни въпроси и благодарности за подаръците от П. Динеков; за пътуванията на Динеков до Варшава; с поздрав за Милка Чипева, Милка Берон, сем. Фетфаджиеви, Дона Сидерова и сем. Полянови, Жени и Веса Василева, Пепо, Христо Данов, [Васа] Димитрова, Елин Пелин и др. Приложени 3 бр. снимки на дъщерите ѝ Мария и Ева. Варшава, Ястарня, Чехочинек, Париж. 7 май 1933 – 14 авг. 1984 г. (157 л.).

³⁷ Писмо от Я. Забежевска-Желеховска до П. Динеков с пожелания за новата 1949 г.; за изпращането на нейната стихосбирка „Arkusz poetycki“ и с молба до него да реши кои от стихотворенията ѝ да бъдат преведени на български език. Катовице, 1 ян. 1949 г. (2 л.).

³⁸ Писмо и картички от Б. Крупски до П. Динеков за докторската дисертация на Крупски, с благодарност за дадените му в София професионални съвети, за защитата на дисертацията на Крупски, чиито рецензент е П. Динеков, за евентуално пътуване на Динеков до Полша и др. Познан, 16 апр. 1973 – 14 дек. 1988 г. (17 л.).

³⁹ Писмо от В. Мах до П. Динеков за кандидатстването на Нета Димитрова Христова от Бургас във ВИТИЗ и с молба Динеков да ѝ окаже съдействие. Варшава, 11 февр. 1963 г. (1 л.).

– полска преводачка на англоезична литература⁴⁰, Халина Панчик (Halina Pańczyk) – полска полонистка и ръководител на Катедрата по славянски езици и литератури в Познанския университет⁴¹ и др. Към тази група са причислени и писмата на поляци, които са се установили и работят извън Полша – това са лица, които с течение на времето са определени като канадски, американски, израелски, датски и френски граждани. Такива са Моше Алтбауер (Moshé Altbauer) – израелски славист от полски произход, специалист по история на славянската книжнина и съвременен полски език, изследовател и издател на старославянски книжовни паметници; Самуел Фишман (Samuel Fiszman) – полски литературовед, славист, един от най-добрите биографи на Адам Мицкевич, работил е във Варшавския университет и Полската академия на науките, в редакциите на известни полски научни списания, пръв редактор на списание „Slavia Orientalis“, през 1969 г. емигрира в САЩ и до края на живота си работи в университета в Блумингтън (Илинойс); Едвард Можейко (Edward Możejko) – славист българист, абсолвент на Ягелонския университет, защитава дисертация, посветена на поетиката на Йордан Йовков, между 1964–1968 г. преподава в университета на гр. Орхус (Aarhus University), през 1968 г. емигрира в Канада, където в следващите десетилетия реализира своя научен потенциал като професор в University of Alberta, Edmonton, където издава първият труд, посветен на социализма в литературата (1977).

Между адресантите има и лица, които не са поляци, но които пишат на акад. П. Динеков на полски език. Обикновено това са лица, с които той е осъществил контакт по време на специализацията си в Полша през 30-те години на XX в., или са по-късно създадени професионални контакти с колеги, които също са възпитаници на полските университети. Така полският език става общ език на комуникацията между тях и П. Динеков. Такива са случаите с Йон Константин Кицимия (Jon Constantin Chițimia) – румънски полонист, литературен историк и фолклорист⁴², Елена Линца (Elena Lința), Елена Цибенко (Елена Цыбеко), Стоян Суботин (Stojan Subotin), Урош Крайгер (Uroš Kraigher) – словенски журналист, редактор и преводач⁴³.

Важни са също така и институционалните писма до акад. П. Динеков, изпращани му от полски университети, културни институции, дружества, комисии, редакции и издателства. Сред тях освен на полски език, често се срещат и писма, написани на френски език. Те дават много ясна картина за широкия диапазон контакти и дейности на акад. Динеков, а също така отразяват и картината на съществуването на редица полски институции през XX в. – в предвоенните години и после в социалистическа Полша. Този въпрос е интересен и за институциите не само в Полша – ще посоча още Чехословашкия

⁴⁰ Писмо от Я. Олендска до П. Динеков във връзка с нейната работа в Държавния издателски институт във Варшава (PIW), за преводаческата ѝ работа и за задълбочаването на полско-българските културни контакти. Варшава, 12 юли 1959 г. (3 л.).

⁴¹ Писма и картички от Х. Панчик до П. Динеков във връзка с дисертацията на нейния докторант Богдан Крупски върху българския модернизъм и помощта, която Динеков оказва при написването и защитата на труда. Познан, Колобжег, София. 4 ноем. 1972 – 31 май 1981 г. (33 л.).

⁴² Писма и картички от Й. Кицимия до П. Динеков по професионални въпроси, свързани с негови научни статии, с книги и статии на Динеков, контакти с български учени и писатели (Моско Москов, Цветана Романска, Куйо Кувев, Блага Димитрова), с поздравии и пожелания за Нова година и др. Букурещ, 27 дек. 1961 – 28 апр. 1984 г. (23 л.).

⁴³ Пощенски карти от У. Крайгер до П. Динеков за заминаването на Динеков за Гдиня, статута на Динеков във Варшавския университет и пребиваването му в Краков, за молбата на У. Крайгер до Белград за продължаване на стипендията му в Полша, с молба до Динеков да се свърже с проф. Бенешич (Benešić) – словенски лектор във Варшавския университет, за да се обсъди оставането на Крайгер в Полша и др. Краков, Кошчелиско до Закопане, 18 февр. – 19 юли 1935 г. (5 л.).

комитет на славистите при Чехословашката академия на науките, Страсбургския университет, редакции на различни списания и др.⁴⁴

По отношение на кореспонденцията ще спомена като интересни и група писма от българи, писани до Петър Динеков по време на техните образователни или професионални престои в Полша – те датират предимно от 60-те до 90-те години на XX в. (от Събина Радева, Венче Попова и др.).

В самостоятелни раздели са обособени *Използваните материали* (Раздел IV). Като брой архивни единици те са само 13, но включват голямо количество материали от периодичния и научния печат на различни страни; копия на публикации и др.⁴⁵ Последният раздел обединява *Документи на други лица* (Раздел V)⁴⁶.

* * *

Безспорно най-ценната част от документите, обособени в инвентарен опис № 2, е именно кореспонденцията до акад. Петър Динеков: числено, тематично и хронологическо превъзходство сред която имат писмата от полски учени и интелектуалци от различни хуманитарни направления. Впечатляващ е броят на адресантите, броят на писмата, както и периодът, в който тези контакти са осъществявани и поддържани – от 1934 г., когато започва специализацията на П. Динеков във Варшава, до началото на 90-те години на XX век⁴⁷.

В двата описа на фонд № 1987К е съхранен, обработен и предоставен за използване от български и чужди изследователи голям по обем и богат по съдържание документален архив, който разкрива личния, творческия и професионалния живот на акад. Петър Динеков. Новообработеният инвентарен опис № 2 дава нови възможности за бъдещи изследвания и научни разработки⁴⁸.

ЛИТЕРАТУРА

- Иванова, 2020: *Иванова М.* Акад. Петър Динеков и младият полски българист Едвард Можейко (епистоларни свидетелства от 60-те години на XX век). – В: Архивът като практика (= *Poznańskie studia slawistyczne*, № 19), Poznań, p. 171–192 (Ivanova, 2020: *Ivanova M.* Akad. Petar Dinekov i mladiyat polski balgarist Edvard Mozheyko (epistolarni svidetelstva ot 60-te godini na XX vek). – V: Arhivat kato praktika (= *Poznańskie studia slawistyczne*, № 19), Poznań, p. 171–192).
- Иванова 2020: *Иванова, М.* Познатото и непознатото архивно наследство на акад. Петър Динеков. – е-сп. за хуманитаристика X-XXI в. „Дзяло“, г. VIII, бр. 18 (Ivanova 2020: *Ivanova, M.* Poznatoto i nepoznatoto arhivno nasledstvo na akad. Petar Dinekov. – e-sp. za humanitaristika X-XXI v. „Dzyalo“, god. VIII, , br. 18).
- Иванова 2022: *Иванова, М.* Щрихи към портрета на младия Петър Динеков. – В: А на жената бяха дадени крила. Сборник в чест на проф. Светлина Николова / *And Wings Were Given to the Woman. In Honour of Professor Svetlina Nikolova. Palaeobulgarica*, 46/4. Специално издание, С., с. 1027–1946 (Ivanova 2022: *Ivanova, M.* Shtrih kam portreta na mladiya Petar Dinekov. – V: A na zhenata byaha dadeni

⁴⁴ ЦДА, ф. 1987К, оп. 2, а.е. 45–373.

⁴⁵ ЦДА, ф. 1987К, оп. 2, а.е. 374–387.

⁴⁶ ЦДА, ф. 1987К, оп. 2, а.е. 388–396.

⁴⁷ *Иванова, М.* Познатото и непознатото архивно наследство на академик Петър Динеков.

⁴⁸ Подобни примери могат да се дадат от работата на М. Иванова, която публикува няколко статии, базирани на архивните документи.

krila. Sbornik v chest na prof. Svetlina Nikolova / And Wings Were Given to the Woman. In Honour of Professor Svetlina Nikolova. *Palaeobulgarica*, 46/4. Spetsialno izdanie, S., s. 1027–1946).

Ivanova 2022: *Ivanova, M.* The Unknown Epistolary Heritage of Prof. Petar Dinekov in the Sofia Branch of the Central State Archives of Bulgaria: A Contribution to Our Cultural History. – Бюлетин „Наследство БГ“. Научни известия, г. II, , бр. 3, с. 54–59.

Ivanova 2022: *Ivanova, M.* Prof. Petyr Dinekow i jego kontakty z Uniwersytetem Adama Mickiewicza w Poznaniu. – W: *Bezdroża komunikacji – kontakt, porozumienie, akceptacja. Profesorowi Bogusławowi Zielińskiemu.* Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, p. 211–225.

Архивни източници

Централен държавен архив (ЦДА), ф. 1987К, оп. 1; оп. 2.